

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Kehitysvammaliitto on huolissaan ansiopäivärahan porrastuksen vaikutuksista vammaislapsiperheisiin. Hallituksen esittämät muutokset tulevat kohdistumaan myös sellaisiin vammaislapsiperheisiin, joissa perheen huoltajalla on osa-aikaisia tai lyhytkestoisia työsuhteita ja hän saa palkan lisäksi soviteltua päivärahaa. Arvioimme mukaan työttömyysturvan määrä laskee aluksi liian nopeasti (kahden kuukauden jälkeen 80 %). Nopea lasku ei huomioi vaikeassa elämäntilanteessa olevia, esim. vammaislapsiperheitä, joiden siirtyminen uuteen työhön vaatii usein järjestelyjä lapsen hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi.

Muutosten yhteisvaikutukset kasvattavat arvioimme mukaan muiden etuuksien tarvetta ja lisäävät vammaislapsiperheköyhyyttä. Vammaislapsiperheissä työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen on haasteellista tilanteissa, joissa lapsella on runsaasti hoidon ja huolenpidon tarvetta. Työelämään osallistumista tulisi tukea joustavasti eikä sanktioida perheitä jo valmiiksi vaikeassa tilanteessa.

Lausuttavaa palkkatuettua työtä ja työssäoloehtoista koskevasta ehdotuksesta?

Kehitysvammaliitto ei näe perusteltuna sitä, että 10 kk jälkeen työskentely kerryttää alentuneesti työkykyisen henkilön työssäoloehtoista vain 75 prosenttisesti, koska tilanne vertautuu niiden henkilöiden tilanteeseen, jotka palkkatukijakson jälkeen työllistyvät samalle työnantajalle ilman palkkatukea. Tämä olisi ristiriidassa mm. YK:n vammaissopimuksen artikla 27:n yhdenvertaisten työllistymismahdollisuuksien takaamisen sekä syrjinnän kieltämisen kanssa.

Lausuttavaa työllistämismahdotteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

Työnhakuun ja palveluihin osallistumiseen tulee saada riittävästi tukea ja niitä koskevien ohjeiden tulee olla saavutettavia myös henkilöille, joilla on ymmärtämisen ja oppimisen vaikeuksia, jotta voidaan välttyä työttömyysturva-etuuden menettämiseltä.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Kehitysvammaliitto on huolissaan yksinasuvien kehitysvammaisten henkilöiden ja vammaislapsiperheiden kotitalouksiin kohdistuvista sosiaaliturvavaleikkausten yhteisvaikutuksista, jotka heikentävät toimeentuloa ja asemaa suhteessa muuhun väestöön. Sosiaali- ja terveysministeriön sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnissa toimeentuloturvamuutosten on todettu kasvattavan tuloeroja ja suhteellista pienituloisuutta. Eri perhetyypeissä suhteellinen pienituloisuus kasvaa eniten nuorten aikuisten, yksinhuoltajien sekä myös vanhempien työkäisten yksinasuvien keskuudessa.

Vammaiset henkilöt ovat toimeentulomahdollisuuksiensa suhteen heterogeeninen ryhmä. Kehitysvammaliitto edustaa kehitysvammaisia, autismikirjon ja puhevammaisia ihmisiä, joiden työmarkkinatilanne on erittäin vaikea. Heillä on samanaikaisesti pitkäaikaisia työ- ja opiskelukyvyn ongelmia, jotka vaikeuttavat ja hidastavat työelämään siirtymistä ja siellä pysymistä.

Osaan vammaislapsiperheistä vaikuttavat indeksijäädytykset. Vammaislapsiperheissä on myös perheitä, joiden tilanne vaikeuttaa työelämään siirtymistä, kuten omaishoitajuus, pitkäaikaissairaudet ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevat perheenjäsenet. Taloudelliset huolet lisäävät tähän elämäntilanteeseen liittyvää kuormitusta.

Lakiesityksen sisältämä vammaisten ihmisten elämään kohdistuvien vaikutusten arviointi on riittämätöntä ja liian yleisellä tasolla. Arvioinnissa ole huomioitu sosiaali- ja terveysministeriön toteuttamaa sosiaaliturvan yhteisvaikutusten arviointia vammaisille ihmisille.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Työttömyysturvaan liittyvät heikennykset lisäävät muiden etuuksien, kuten asumistuen ja toimeentulotuen tarvetta. Ne lisäävät taloudellista huolta ja vammaisia henkilöitä ja vammaislapsiperheitä koskevat myös elämäntilannetta koskevaa kuormittumista, mikä voi aiheuttaa sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvän palvelutarpeen kasvamista.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

Ehdotettu esitys lisää henkilöstötarvetta julkisiin työvoimapalveluihin.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

Ehdotetut muutokset heikentävät työvoiman saatavuutta osa-aikaisissa ja epätyypillisissä työsuhteissa. Kehitysvammaliitto on erityisen huolissaan, miten lakiesitys vaikuttaa esimerkiksi osa-aikaista työtä tekevien henkilökohtaisten avustajien saatavuuteen tulevaisuudessa.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Ei lausuttavaa.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Ei lausuttavaa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Esitys heikentää sellaisten henkilöiden asemaa, joiden työttömyys pitkittyy. Vammaisten henkilöiden toimintakyvyn rajoitteet ja työelämässä kohdattu syrjintä sekä vammaislapsiperheiden elämäntilanne hidastavat ja heikentävät mahdollisuuksia työllistyä. Sosiaaliturvan heikennykset eivät ole oikea keino edistää työllistymistä, kun työllistymisen haasteet ovat rakenteellisia ja riippumattomia yksilöistä.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Rieppo Susanna
Kehitysvammaliitto